

Konsortiet – ett tioårigt nätverkssamarbete i folkhälsoutbildning

Bengt Wramner

Universitetslektor, Akademin för hälsa, vård och välfärd, Mälardalens högskola

I ett drygt decennium har ett samarbete, det s.k. Konsortiet för akademisk folkhälsoutbildning, funnits mellan de akademiska lärosäten - och dess lärare – vilka genomför utbildning i ämnet folkhälsovetenskap. Samarbetet har omfattat 21 högskolor och universitet med drygt 200 professorer, lektorer och adjunkter. Detta samarbete har organiserats i nätverksform. Nätverk är definitionsmässigt en ganska lös sammanslutningsform, vars styrka är möjlighet till delaktighet från alla deltagare i nätverket. Konsortiet har också etablerat nära samverkan med myndigheter som Högskoleverket och Statens Folkhälsoinstitut. Inom Konsortiet har en rad ömsesidiga frågor handlagts. En överenskommelse om gemensam definition av ämnet folkhälsovetenskap och rekommenderat innehåll i folkhälsovetenskaplig utbildning. Konsortiet har ingått i organisationskommittéer och vetenskapliga kommittéer inför flera nationella och internationella konferenser. Inom Konsortiet förmedlas information om nya läroböcker, profilering av kurser och program samt utlysta tjänster. Vidare arbetar man med att marknadsföra akademiska folkhälsoutbildningar för avnämare i det omgivande samhället.

Abstract: During more than ten years a collaboration – the Consortium for university training in public health – has been carried out between 21 Swedish universities – with more than 200 professors, senior lecturers and lecturers in public health training. This collaboration has been carried out in the form of a network. Networking means a non-formal organization which strength is the participation from all members of the network. The Consortium also has established a close collaboration with governmental authorities as The Authority for Higher Education and the National Public Health Institute. Within this collaboration a national consensus has been agreed about definitions and concepts of public health sciences and academic training in public health. The Consortium has been involved in organizational and scientific committees for a number of national and international conferences in public health. Within the Consortium mutual information can be carried out about new text books, new profiles of courses and programs and new academic positions. The Consortium is also involves in marketing of students with academic public health training towards the surrounding society.

Inledning

Ett nära samarbete med erfarenhetsutbyte och ömsesidig information om begrepp, läromedel, utlysta tjänster, konferensarrangemang samt kommunikation med nationella organ har skett avseende akademisk folkhälsoutbildning i ett decennium. Detta samarbete har ägt rum främst i nätverksform. Detta nätverk kallas Konsortiet för akademisk folkhälsoutbildning, och dess arbetsformer och innehåll kan ses som en ett gott exempel på dels samverkan mellan högskolor och universitet, dels kollektiv samverkan mellan det akademiska etablissemanget och berörda nationella myndigheter.

Nätverk

Det finns ingen heltäckande definition av begreppet nätverk, och kanske är det just detta som gör nätverksformen användbar och attraktiv. Ett nätverk kan skapas, utformas och existera för ett syfte som deltagarna själv bestämmer. Utmärkande är också den kraft och den entusiasm som särskilt i inledningsfasen finns i de flesta nätverk. Nätverksteorin har sina rötter i socialantropologin.

Ett nätverk har oftast inte några klara yttre gränser och utgörs inte av en sammanhållen social enhet. Man brukar säga att ett nätverk blir vad deltagarna gör det till. Fyra kännetecken brukar karakterisera ett nätverks dynamik (Rooth Möller 1996):

- Det bygger på egen delaktighet av var och en av deltagarna
- Det bygger på trygga relationer med

ömsesidig respekt och acceptans samt frånvaro av hierarkier

- Deltagarna bär med sig inte bara sina egna kunskaper utan kan också använda de andra deltagarnas kunskaper och erfarenheter
- Man måste i ett nätverk kunna se resultatet av deltagandet

Man skiljer ofta mellan spontana och permanenta nätverk. Konsortiet har under det gångna decenniet fungerat som ett permanent nätverk, vilket i sin tur har gett upphov till ett antal spontana nätverk eller ad hoc-grupper för samråd och slutsatser i avgränsade frågeställningar.

O'Neill (1999) har beskrivit olika delar upp samverkan i fem olika nivåer, nämligen a/ nätverk, b/ allianser, c/ partnerskap, d/ koalition och e/ fullständigt samarbete. Konsortiets samarbetsform ligger närmast begreppet "nätverk", som utgör en ganska lös sammanslutning utan tyngre bindande krav. Konsortienätverket ligger nära nivån b/ – allianser – när det gäller samverkan, genom att man har tillskapat en gemensam ny resurs för att svara för samordning.

Konsortiets organisation

Konsortiet kan betraktas som ett nätverk enligt ovan nämnda definitioner. Nätverket har ett sekretariat förlagt till Mälardalens högskola. Konsortiet arrangerar ett vår- och ett höstseminarium varje år, och värdskapet växlar mellan de anslutna lärosätena. Hittills har 17 endagsseminarier och fyra tvådagarsseminarier arrangerats. Dessa har samlats som mest 52 och som

minst 20 deltagare. Varje värdinstitution disponerar vid varje sådant seminarium en halvdag för information om sin utbildning och forskning. Utöver regelbundna elektroniska utskick om nya läroböcker och andra läromedel, utannonserade tjänster och olika konferenser inom folkhälsovetenskap har under de gångna åren ett antal s.k. spontana nätverk arbetat med avgränsade uppdrag eller samarbete mellan ett större eller mindre antal av Konsortiets medlemslärosäten.

Konsortiets medlemmar

Konsortiet för akademisk folkhälso-utbildning etablerades 1998. Det har, vilket beskrivs på annat ställe i detta temanummer, funnits ett tidigare nätverkssamarbete inom folkhälsovetenskaplig utbildning med Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap och Karolinska Institutet som huvudansvariga.

Efter tillskapandet av Konsortiet 1998 har ett stort antal lärosäten med folkhälsovetenskaplig utbildning omfattande minst 15 högskolepoäng anslutit sig till Konsortiet. För närvarande finns i Konsortienätverket drygt 200 professorer, lektorer, adjunkter och doktorander. De representerar totalt 21 högskolor och universitet. Utöver dessa lärosäten har också Högskoleverket, Statens Folkhälsoinstitut, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt den till SACO knutna organisationen Hälsoakademikerna på egen begäran kommit att aktivt medverka i Konsortiets arbete.

Konsortiets hittillsvarande uppdrag

Utöver det permanenta nätverk och de särskilt tillskapade spontana nätverk för uppdrag av ad hoc karaktär – enligt beskrivningen ovan – har Konsortiet under sin decennielånga tillvaro utfört ett stort antal uppgifter och uppdrag, vilka antingen har tillskapats inom nätverket självt eller uppdragits åt Konsortiet från externa uppdragsgivare.

Dessa särskilda uppdrag har bl.a. bestått av följande:

- Uppdrag av Nationella Folkhälsokommittén att sammanställa en särskild underlagsrapport om utbud och efterfrågan av akademisk folkhälsoutbildning (Wramner 1999)
- Uppdrag av redaktionen för Socialmedicinsk Tidskrift att utföra gästredaktörsuppdrag för temanummer om folkhälsovetenskapliga utbildningar (2000)
- Uppdrag av Statens Folkhälsoinstitut att ingå i organisationskommittén för första nationella folkhälsokonferensen (2003)
- Uppdrag av Statens Folkhälsoinstitut att ingå i organisationskommittén för andra nationella folkhälso-stämman (2004)
- Uppdrag av Statens Folkhälsoinstitut att ingå i vetenskapliga kommittén för den internationella konferensen 6th IUHPE European Conference on the Effectiveness and Quality of Health Promotion ("Best practice for better health") (2005)

- Uppdrag av Högskoleverket att genomföra ett förmöte om folkhälsovetenskapliga utbildningar inför verkets granskning av ämnet folkhälsovetenskap (2006)
- Uppdrag av Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning att arrangera seminarier kring arbetet med den nya utbildnings- och examensstrukturen inom huvudområdet folkhälsovetenskap (2007)

Därutöver kan nämnas följande särskilda uppdrag, vilka har initierats inom Konsortiet:

- Samverkan mellan lärosäten med folkhälsoutbildning för att underlätta för att studenter vid en folkhälsoutbildning i Sverige ska få alla nödvändiga förutsättningar för att kunna fortsätta sina studier vid ett annat svenskt lärosäte eller utländskt universitet
- Samråd om lärandemål i folkhälsoutbildning inom Bologna-processen
- Samråd om krav på examensarbeten i folkhälsovetenskap på kandidat- och magisternivå
- Innehåll i utbildningar till magisterexamen respektive masterexamen i folkhälsovetenskap
- Samverkan med Hälsoakademikerna om marknadsföring av studenter efter avlagd utbildning i folkhälsovetenskap
- Samråd kring alumnistudier av studenter efter genomgången folkhälsovetenskaplig utbildning
- Arbetsgrupp för framtagande av definitioner folkhälsovetenskap och innehållskrav i folkhälsovetenskapliga utbildningar (Cernerud et

al 2009)

Internationella kontakter

Konsortiet har etablerat kontakter med ASPHER (Association of Schools of Public Health in the European Region) och har informerat de lärosäten, vilka är representerade i Konsortiets nätverk, om medlemskap i ASPHER.

Finansiering

Åren 2004–2006 erhöles Mälardalens högskola anslag från Statens Folkhälsoinstitut och år 2007 från Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning. Övriga verksamhetsår har arbetet med Konsortiets utförts inom ordförandens ordinarie arbete vid Karolinska Institutet (1998–1999) och vid Mälardalens högskola övriga delar av perioden (2000–2008).

Konklusion

Samverkan och erfarenhetsutbyte mellan olika högskolor och universitet inom ett och samma huvudområde – i det här fallet folkhälsovetenskap – är av stor vikt för både kvalitetssäkring av utbildningen och för studenternas möjligheter att komplettera sin utbildning vid andra svenska eller utländska lärosäten. Vidare är en etablerad samverkan viktig för att analysera arbetsmarknadens efterfrågan av ifrågavarande utbildning. Erfarenheterna från Konsortiet för akademisk folkhälsoutbildning är att arbete i det som definieras som nätverk, kompletterat med viss personell och ekonomisk samordningsresurs fungerar mycket bra för dessa syften.

Referenser

Cernerud L et al. Folkhälsovetenskap – arbetet med ämnets definition och innehåll Stockholm: Temanummer om folkhälsovetenskaplig utbildning i Socialmedicinsk Tidskrift, under publicering våren 2009

O'Neill M. Coalition theory as a framework for understanding and implementing intersectoral healthrelated intervention. Health Promotion International 1999 vol12, pp79-87

Rooth Möller H. Nätverk som strategi för utveckling och lärande: erfarenheter från nätverket Folkhälsoarbete i medelstora städer. Uppsala: Uppsala universitet, pedagogiska institutet, D-uppsats, 1996:7

Wramner B. Behov, utbud och utveckling avseende akademisk folkhälsoutbildning. Stockholm: Underlagsrapport 14 till Nationella Folkhälsokommittén, 1999